

Den hæmmede kriger

Det danske forsvar er i krig. Det hører vi tit. Det interessante spørgsmål er imidlertid, hvem fjenden egentlig er. Der er naturligvis de ydre fjender, såsom Taleban i Afghanistan.

Af Robert Petersen, cand. mag. i historie

Kronik publiceret i Berlingske Tidende 28. januar 2011

Danske soldater har siden 2006 regelmæssigt været i kamp med Taleban i Helmand i Afghanistan, som har dræbt cirka 40 danske soldater. Deltagelsen i internationale operationer i Afghanistan og Irak har medført en grundlæggende forandring i det danske forsvar, som er blevet mere moderne og skarpere. En ny generation af danske soldater har nu prøvet at være i kamp og rent materielt har det danske forsvar også ændret karakter. Det ville være svært for værnepligtige, der var indkaldt for bare ti år siden, at genkende Forsvaret i dag.

Men krigen i Afghanistan og andre skarpe operationer har også trukket nogle kontraster op internt i Forsvaret. Kontraster, som kan være svære at se for udenforstående, men som er en daglig virkelighed internt i Forsvaret. Den første kontrast vedrører forskellen mellem at sende danske soldater i krig og hvordan de i praksis så skal forestille sig at føre krig. Da de danske soldater blev indsat i Helmand i 2006 havde de danske styrker relativt frie *Rules of Engagement*, men reglerne er siden blev strammet meget. Presset fra humanitære organisationer, den afghanske regering og de vestlige landes egne meningsdannere betyder, at krigen i Afghanistan i stigende grad bliver ført som en politisk korrekt krig, også selv om det reelt hæmmer målet om at vinde over Taleban.

Alle radiosignaler skal derfor skrives ned, alle fjendemeldinger registreres i detaljer og alle skuddata skal meldes til foresatte myndighed. Flere og flere ressourcer går på den måde til administrativt arbejde. Det betyder også, at der må planlægges lang tid forud, hvis en militær aktion skal gennemføres - eksempelvis skal der søges 14 dage i forvejen, hvis britiske støtteenheder skal bruges til en operation med danske soldater. De danske styrkers egen indsats skal også planlægges og skemalægges 14 dage i forvejen.

Restriktionerne kommer også til udtryk på andre måder. Eksempelvis er det efterhånden blevet noget nær umuligt at tage Taleban-krigere til fange. En dansk overkonstabel ved navn Patrick Horne Kraushaar fortalte i november til MetroXpress, at han og andre soldater kunne fange mulige Taleban-krigere, teste deres hænder positive for spor af sprængstoffer, men alligevel lade dem gå, fordi der ikke er mere konkrete beviser. En oberst i Hærens Operative Kommando beklagede, at det var sådan, men gav udtryk for, at selv mistænkte Taleban-krigere skulle kunne regne med at have "en retssikkerhed, der er i top."

En anden væsentlig brudflade er mellem Forsvarets "krigerkultur" og "managementkultur". Selvom det måske er overraskende, nyder "krigerne" - dvs. soldater som har deltaget i skarpe operationer - ganske vist stor opmærksomhed i medierne, men til gengæld ikke særlig stor magt. Den er i stedet hos de soldater og officerer, der først og fremmest ser Forsvaret som en virksomhed og dem selv som ansatte eller direktører i denne virksomhed.

Årsagen er den generelle udvikling i Forsvaret i retning af *New Public Management*, ligesom resten af den offentlige sektor, der for Forsvaret bl.a. betyder, at officerskorpset er blevet time-ansat og har

fået en funktionærmentalitet i stedet for at være professionelt motiveret. Det er i den forbindelse intet tilfælde, at Forsvaret tit sammenlignes med en civil produktionsvirksomhed, for det er faktisk sådan mange opfatter Forsvaret. En tidligere forsvarschef forklarede undertegnede under en samtale, at han i sin embedstid havde opfattet sig selv som en administrerende direktør i en virksomhed, mens hans chef - forsvarsministeren - var en bestyrelsesformand. En officer som ønsker at være en "kriger", kan højst nå op til at være en kompagni-chef. Hvis han ønsker at komme højere op betyder det også, at han må opgive "kriger"-rollen og blive sagsbehandler i en stab. På den måde holdes antallet af "krigere" naturligt nede.

Kløften mellem "krigere" og "managers" blev faktisk undersøgt i 2008 af Dansk Institut for Militære Studier og hvad der kom ud af det, burde vække bekymring. 54 procent af de adspurgte erklærede sig enten "meget uenig" eller "overvejende uenig" i, at Forsvarets ledelse på myndighedsniveau er tilstrækkeligt orienteret om soldaternes vilkår. 51 procent erklærede sig enten "meget uenig" eller "overvejende uenig" i, at ledelsen på myndighedsniveau ville rette op på skævheder eller mangler, som soldaterne selv ikke kunne gøre noget ved. Flere kommentarer viste, at der var en udbredt fornemmelse blandt de adspurgte om, at selv når officerer kendte til skævheder i systemet, blev der ikke rettet op, fordi de pågældende ledere var bange for, at det ville skade deres karriere. Som rapporten slog fast, var det utænkeligt at forestille sig en civil virksomhed, hvor 73 procent var utilfredse med lønnen, 58 procent utilfredse med personaleplanlægningen og 76 procent følte, at der blev ført en forkert fastholdelsespolitik.

Et eksempel kan illustrere hvordan konflikten mellem "krigere" og "managers" kan udmønte sig: En officer, der var ved at uddanne et hold soldater til Afghanistan, ønskede at bestille et klasselokale til undervisning i våbenteori. Lokalet skulle bruges alle ugens dage fra 08.00 til 17.00, så han bestilte lokalet fra mandag kl. 0800 til fredag kl. 1700 via Microsoft Outlook og troede, at sagen hermed var i orden, men blev så ringet op af Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste, som spurgte ham, hvad han bildte sig ind at bruge 60.000 kr. på et enkelt klasselokale. Som bestillingen var tastet, havde enheden bestilt lokalet dag og nat i en uge, hvilket "naturligvis" er dyrt i husleje. Bestillingen af lokalet blev ikke godkendt, førend officeren havde ændret sin bestilling til en daglig bestilling af lokalet, som på denne måde skulle bestilles fem gange i stedet for kun én.

En tredje brudflade i Forsvaret er mellem professionelle officerer og de militære fagforeninger. Groft sagt betyder fagforeningernes magt, at der er en målsætning i Forsvaret om enten at få højere løn eller mere fri ligesom i resten af samfundet, samt at det nærmest er blevet umuligt at fyre soldater, selvom de ikke egner sig til international tjeneste. Tal fra 2008 viser eksempelvis, at 10-15 af de ansatte i Forsvaret var i for dårlig form til at blive udsendt, men det er nærmest umuligt at fyre dem. Samtidig er det også næsten umuligt at fastansætte selv meget motiverede og kvalificerede soldater, så der kan ske en positiv fornyelse af den militære organisation.

I realiteten oplever vi i disse år flere udviklingstendenser, som støder sammen. Erfaringerne fra de skarpe indsatser i Afghanistan og Irak støder sammen med Forsvarets udvikling i retning af en civil virksomhed, hvor de ansatte enten skal have mere fri eller mere i løn. Det er endnu uklart, hvem der vil gå sejrrigt ud af den strid. Men kun en ting er sikkert: Hvis det danske samfund mener det alvorligt med at bruge Forsvaret til internationale operationer, er det i vores egen interesse, at vi prioriterer "kriger"-rollen højt. For det er i den egenskab, at danske soldater har vundet prestige og hæder i udlandet.